

- ✧ کتاب نوشت درس سوم جامعه شناسی 3
- ✧ تهیه و تدوین: خدیجه نعمتی
- ✧ دبیر جامعه شناسی شهرستان فاروج

کنسرت یک پدیده اجتماعی است که دارای نظم و قواعد خاص خودش می باشد.

درس سوم نظم اجتماعی

چند وقت پیش با پدرم برای تماشای شهر آورد استقلال و پرسپولیس به ورزشگاه آزادی رفتیم. از قبل، بلیت اینترنتی تهیه کرده بودیم. بعد از ماه‌ها انتظار، با کلی ذوق و شوق، چند ساعت زودتر راهی ورزشگاه آزادی شدیم. در راه رسیدن به ورزشگاه، ترافیک بسیار سنگین بود. انبوه دست‌فروش‌ها، کاسبی می‌کردند. زباله‌های روی زمین، منظره ناخوشایندی ایجاد کرده بود. اوضاع درهم و برهمی بود. به سختی وارد محوطه استادبوم شدیم و جمعیت بسیار زیاد آبی‌ها و قرمزها را دیدیم. با اینکه نزدیک چهار ساعت به شروع بازی مانده بود، استادبوم پر شده بود. می‌گفتند که مردم از صبح زود منتظر ورود به ورزشگاه بوده‌اند. حتی بعضی‌ها شب قبل، از شهرستان آمده و بیرون استادبوم چادر زده بودند. خلاصه نتوانستیم جای مناسبی برای نشستن پیدا کنیم. صندلی خالی بود ولی بعضی‌ها آنها را برای دوستانشان نگه داشته بودند. بعضی از آبی‌ها علیه قرمزها و قرمزها علیه آبی‌ها شعارهایی خجالت‌آور سر می‌دادند و... ترجیح دادیم به منزل برگردیم و بازی را از تلویزیون تماشا کنیم. هنگام برگشت، با پدرم صحبت می‌کردیم که چرا این همه جمعیت از این همه ساعت قبل به استادبوم می‌آیند و منتظر می‌مانند تا بازی شروع شود؟ چرا برخی تماشاچیان، رفتارهای نابهنجار دارند؟ و خیلی چراهای دیگر.

به راستی با وجود این همه بی‌نظمی، برگزاری شهر آورد زیبا و جذاب با این تعداد زیاد از تماشاچیان چگونه امکان‌پذیر می‌شود؟

نمی‌توانیم آن را بسنیم چون به آن عادت کرده ایم با کدام مفهوم ارتباط دارد؟ جواب نظم (خررداد ۱۴۰۱)

قواعد اجتماعی

۱. چرا ما بینظمی را بیشتر می‌بینیم و نظم را مشاهده نمی‌کنیم؟
با اینکه در ورزشگاه آزادی بی‌نظمی بیشتر به چشم می‌آید، ولی نظم هم وجود دارد، هر چند کمتر دیده می‌شود. در واقع ما بی‌نظمی را بیشتر می‌بینیم و نظم را مشاهده نمی‌کنیم؛ زیرا به نظم عادت کرده‌ایم. قدری تأمل کنید؛ در همان مثال ورزشگاه چه نظم‌هایی وجود دارند

که به آنها توجه نکرده‌اید؟
۲. در برگزاری شهرآورد چه نظم‌هایی وجود دارد که افراد به آن توجه نمی‌کنند؟
در روز برگزاری شهرآورد، وسایل نقلیه عمومی برای رسیدن به ورزشگاه وجود دارد، پلیس در خیابان‌ها حضور دارد، هنگام ورود به ورزشگاه، نیروی انتظامی تماشاچیان را بازرسی می‌کند، همه بازیکنان به موقع در زمین بازی حاضر می‌شوند، بازی سر ساعت معین شروع می‌شود، بازی طبق قواعد از پیش تعیین شده انجام می‌شود و....

۳. مثالی ذکر کنید که نشان دهد در زندگی روزمره بی‌نظمی بیشتر به چشم می‌آید؟
در زندگی روزمره نیز بی‌نظمی بیشتر از نظم به چشم می‌آید. دانش‌آموزی که دیر به مدرسه می‌رسد یا تکالیف خود را به موقع انجام نمی‌دهد، راننده‌ای که در شانه‌های خاکی جاده رانندگی می‌کند یا سبقت غیرمجاز می‌گیرد، کارمند بانکی که در پرداخت وام، آشنایان و بستگان خود را در اولویت قرار می‌دهد، پزشکی که بیماران خود را در مطب منتظر می‌گذارد و... بیشتر به چشم می‌آیند در حالی که نظم‌ها از نظر ما پنهان هستند و کمتر به چشم می‌آیند؛ مثلاً دانش‌آموزان اغلب به موقع در مدرسه حاضر می‌شوند، مردم معمولاً قواعد راهنمایی و رانندگی را رعایت می‌کنند و....

در زندگی ما انسانها مردمی که معمولاً قواعد راهنمایی و رانندگی را رعایت می‌کنند کمتر به چشم می‌آیند و پنهانند که با هنر... آشنایی زیادی می‌توان آنها را کشف کرد. (خررداد ۱۴۰۲)

■ در زندگی روزمره بی‌نظمی بیشتر به چشم می‌آید و نظم از نظر پنهان می‌ماند.

در زندگی روزمره بیشتر به چشم می‌آید با کدام مفهوم در ارتباط است؟ جواب بی‌نظمی (دی ۱۳۹۹ و شهریور ۱۴۰۰)

۴. جامعه‌شناسان برای شناخت نظم از چه چیزی استفاده می‌کنند؟

ما نمی‌توانیم نظم را مشاهده کنیم به دلیل آنکه به نظم عادت کرده‌ایم. جامعه‌شناسان برای شناختن نظم، از امور آشنا و مانوس «آشنایی زیادی» می‌کنند؛ یعنی از دید یک فرد عربی به موضوعات آشنا و روزمره اطراف خود نگاه می‌کنند و در کنار بی‌نظمی، نظم را می‌شناسند. در زندگی ما انسان‌ها نظم‌های پنهان و شگفت‌انگیزی وجود دارد که با هنر آشنایی زیادی از

چگونه می‌توانیم نظم‌های پنهان و شگفت‌انگیزی که در زندگی ما وجود دارد را کشف کنیم؟ با هنر آشنایی زیادی (دی ۱۳۹۹ و خرداد ۱۴۰۱)

چرا جامعه‌شناسان از هنر آشنایی زیادی استفاده می‌کنند جواب برای شناختن نظم (دی ۱۴۰۲)

نظم‌های پنهان و شگفت‌انگیز در زندگی انسان‌ها با هنر... آشنایی زیادی... کشف می‌شوند. (شهریور ۱۴۰۳)

امر مانوس، می توان آنها را کشف کرد. آیا می توانید نمونه‌هایی از نظم‌های پنهان زندگی خود و دیگران را مثال بنویسید؟

کشف نا مانوس بودن صدای اذان براس گردشگران غربی در یک کشور مسلمان. جواب آشنایی زدایی (شهریور ۱۴۰۲)

۱. نظم اجتماعی چگونه برقرار میشود؟

۲. نظم به چه می‌انجامد؟

۳. فواید نظم اجتماعی چیست؟

■ راه رفتن یک کنش اجتماعی پیش با افتاده به نظر می‌رسد ولی برای راه رفتن صحیح، هر فرد تلاش می‌کند قواعدی را رعایت کند. او فاصله و حالتی به خود می‌گیرد تا هنگام رد شدن از کنار دیگری با او برخورد نکند یا طوری به نظر نیاید که همراه دیگری راه می‌رود.

■ به گفته‌ی گیدنز گردشگران غربی وقتی نخستین بار از یک کشور مسلمان دیدن می‌کنند از صدای اذان که روزی پنج مرتبه از مناره‌ها به گوش می‌رسد، شگفت‌زده می‌شوند. این صدای زیبا و گیرا برای اکثر غربی‌ها نامانوس اما برای ساکنان محلی جزئی از زندگی روزمره است.

امکان پیش‌بینی رفتار دیگران و همکاری با آنها را..... نظم اجتماعی..... فراهم میکند. (دی ۱۴۰۱)

۴. با ذکر مثال پیش‌بینی رفتار دیگران در فرایند نظم اجتماعی را نشان دهید.

۵. آیا پیش‌بینی رفتار دیگران بر مبنای قواعد اجتماعی همواره صحیح خواهد بود؟

نظم اجتماعی نتیجه چیست؟ (دی ۱۴۰۱)

نظم اجتماعی در نتیجه قواعدی برقرار می‌شود که ما انسان‌ها برای با هم زندگی کردن پذیرفته‌ایم. نظم یعنی قرار گرفتن هر پدیده در جای خود که جای پدیده‌ها را همین قواعد تعیین می‌کنند. نظم اجتماعی پیش‌بینی رفتار دیگران و همکاری با آنها را امکان‌پذیر می‌نماید؛ باعث می‌شود شما بدانید که چه توقعات و انتظاراتی می‌توانید از دیگران داشته باشید و اتفاقات غیرمنتظره، شما را از همکاری با دیگران باز ندارند.

ما اغلب می‌دانیم که باید از راننده تاکسی، پلیس، پزشک، همسایه یا دوست انتظار چه رفتارهایی را داشته باشیم و در مواجهه با آنها چگونه رفتار کنیم. گرچه ممکن است گاهی دانسته‌هایمان غلط از آب درآیند، دیگران مطابق انتظارات رفتار نکنند و حوادثی خلاف قواعد رخ دهند.

■ نظم اجتماعی در نتیجه قواعدی که ما انسان‌ها برای با هم زندگی کردن پذیرفته‌ایم، برقرار می‌شود اما گاهی دیگران مطابق انتظارات رفتار نمی‌کنند و حوادثی خلاف قواعد رخ می‌دهند.

۶. یک نمونه مثال بنویسید که پیش‌بینی رفتار دیگران در فرایند نظم اجتماعی را نشان می‌دهد.

۸. آیا پیش‌بینی رفتار دیگران بر مبنای قواعد اجتماعی همواره صحیح خواهد بود؟

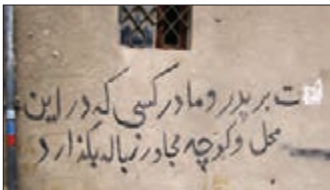
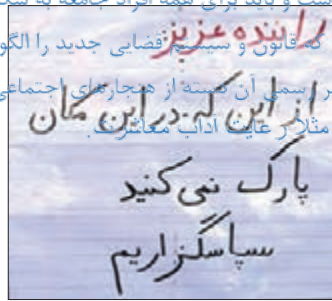
۱. جامعه شناسان در شناختن نظم اجتماعی به کدام پرسش ها توجه می کنند؟

جامعه شناسان در شناختن نظم اجتماعی، به این پرسش ها توجه می کنند؛ قواعد و هنجارهای باهم زندگی کردن چگونه به وجود می آیند؟ چگونه دوام می آورند؟ چگونه تغییر می کنند؟

هم اندیشی کنید

شما وضعیت قانون گرایی و قانون گریزی در جامعه ایران را چگونه ارزیابی می کنید؟ آیا زندگی اجتماعی فقط با قوانین رسمی سامان می یابد یا قواعد دیگری هم وجود دارند؟ آیا می توانید برخی از این قواعد غیر رسمی را نام ببرید؟

الف) قانون به معنای مجموعه قواعد رسمی و مکتوب در یک کشور است که دارای ضمانت اجرا از سوی نظام سیاسی است. نقض آن با مجازات مشخص شد همراه است و باید برای همه افراد جامعه به شکل یکسان اجرا شود. قانون در این معنا بدیده ای جدید و مربوط به دوران مدرن است لذا تمام جوامعی که قانون و سیستم قضایی جدید را الگوبرداری کرده اند با مسئله قانون گریزی مواجهند. چالش ها در نهادینه کردن قانون مواجه هستند. ب) قواعد غیر رسمی آن دسته از هنجارهای اجتماعی هستند که در قالب آداب، احکام، عرف و سنت رسوم اجتماعی، مناسک و ... نمودار شوند مثلاً رعایت آداب معاشرت.

■ اشیای تاریخی مربوط به هزاره سوم پیش از تاریخ که توسط چند تن از اهالی روستایی در سیستان و بلوچستان کشف و به اداره کل میراث فرهنگی استان تحویل داده شد.

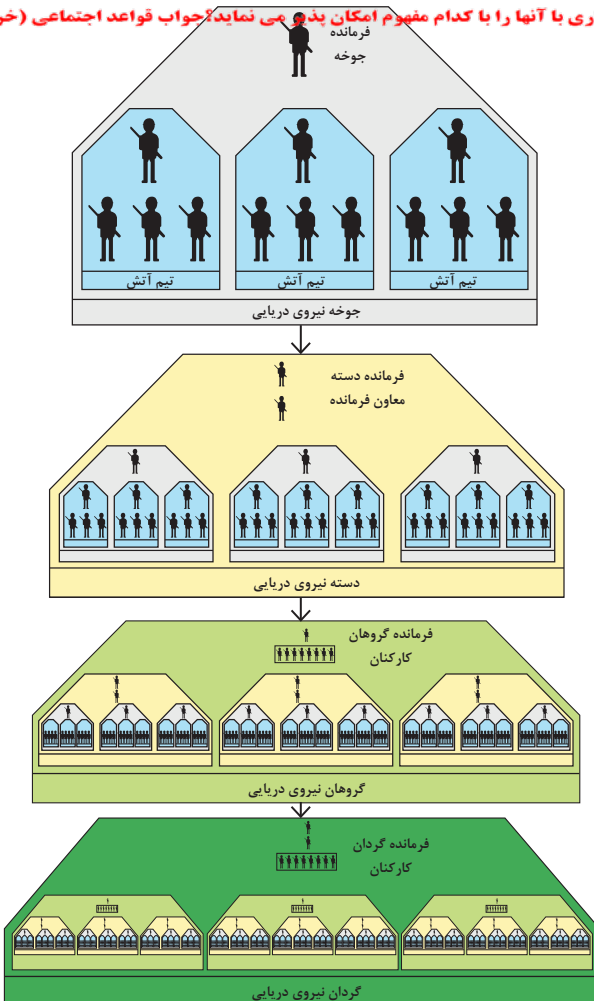
قانون گریزی که از مسائل اجتماعی جامعه ایران است که در سطوح مختلف نظام های اجتماعی با کنش اجتماعی افراد به وجود می آید ضعف در جامعه پذیری و کنترل اجتماعی و عدم هماهنگی برخی قوانین با نیازهای جامعه و ناهماهنگی سازمان ها در اجرای قانون و یا اختلال در کارکرد باعث قانون گریزی می شود.

نظام اجتماعی

۴. ساختار اجتماعی در (سازمان‌ها) به چه معناست؟

آموختید که قواعد اجتماعی، ارتباط ما با یکدیگر را امکان‌پذیر می‌سازند و سامان می‌دهند، کنش‌های ما را برای یکدیگر قابل پیش‌بینی می‌کنند و امکان مشارکت ما در زندگی اجتماعی را فراهم می‌آورند. اما خود این قواعد چگونه با هم مرتبط و سازگار می‌شوند؟ مثلاً قواعد اقتصادی یعنی قواعد تولید، توزیع و مصرف چگونه با یکدیگر هماهنگ می‌شوند؟ یا قواعد اقتصادی چگونه با قواعد زندگی خانوادگی یا قواعد سیاسی هماهنگ می‌شوند؟ جامعه‌شناسان برای پاسخ به این پرسش‌ها، از «ساختار اجتماعی» سخن می‌گویند. ارتباط میان پدیده‌های اجتماعی ساختار اجتماعی نامیده می‌شود. ساختار اجتماعی چگونگی رابطه و پیوند میان پدیده‌های اجتماعی مختلف است.

چگونگی پیش‌بینی رفتار دیگران و همکاری با آنها را با کدام مفهوم امکان‌پذیر می‌نماید؟ جواب قواعد اجتماعی (خرداد ۱۳۹۸)

ساختار اجتماعی را در گروه‌های رسمی مانند سازمان‌ها بهتر می‌توان دید. در هر سازمانی حقوق و تکالیف مربوط به هر نقش، چگونگی روابط میان اعضا و... مشخص است.

ساختار نیروی دریایی، در نمودار روبه‌رو مثال خوبی از یک ساختار اجتماعی است.

■ سنگ بنای نیروی دریایی تیم آتش است. تیم آتش متشکل از سه تفنگدار و یک فرمانده تیم است. نقش مربوط به هر یک از این پایگاه‌ها، میزان اقتدار فرمانده، ارتباط این سه نفر با یکدیگر و با فرمانده مشخص گردیده است.

تیم‌های آتش در جوخه‌ها متشکل می‌شوند. روابط بین تیم‌ها و حقوق و وظایف فرمانده جوخه نیز مشخص گردیده است. جوخه‌ها دسته‌ها، دسته‌ها گردان‌ها، گردان‌ها هنگ‌ها، هنگ‌ها لشکرها و لشکرها نیروی دریایی را می‌سازند.

چگونگی ارتباط و پیوند میان پدیده‌های اجتماعی..... ساختار اجتماعی..... نامیده می‌شود. (دی ۱۳۹۹)

ساختار اجتماعی چگونگی رابطه و پیوند میان پدیده‌های اجتماعی مختلف است. (شهریور ۱۳۹۸ و دی ۱۳۹۸ و ۱۴۰۰)

قواعد اجتماعی از طریق..... ساختار اجتماعی... با هم مرتبط سازگار و هماهنگ می‌شوند. (شهریور ۱۳۹۹)

مانند یک خودرو در حال حرکت است؟ جواب نظام اجتماعی (شهریور ۱۳۹۸)

۱. نظام اجتماعی چیست؟

«نظام اجتماعی» مفهوم دیگری است که با نظم ارتباط دارد. نظام اجتماعی یک ساختار اجتماعی پویاست. اگر ساختار اجتماعی را به خودرویی تشبیه کنیم که در یک جا پارک شده،

نظام اجتماعی همان خودرو است که روشن شده و در حرکت است.

منظور از پویا بودن نظام اجتماعی چیست؟ با مثال

و از یکدیگر اثر می‌پذیرند. نظام اجتماعی هم می‌تواند در خود تغییراتی به‌وجود آورد، و هم می‌تواند در محیط خود تغییراتی ایجاد کند (برداشت روزافزون از منابع تجدیدناپذیر، از جمله

تغییراتی است که یک نظام اجتماعی در محیط ایجاد می‌کند) رشد جمعیت نیز از جمله تغییراتی

است که یک نظام در خود ایجاد می‌کند. نظام اجتماعی همانند یک موجود زنده تلاش می‌کند

(با تغییر در خود و محیط، نیازهای خود را تأمین کند و خود را در بلند مدت حفظ نماید)

آیا می‌دانید یک نظام اجتماعی برای تداوم خود چه نیازهایی را باید تأمین کند و برای تأمین این

نیازها باید چه سازوکارهایی را فراهم آورد؟

تغییراتی است که یک نظام اجتماعی در خود ایجاد می‌کند به کدام مفهوم اشاره می‌کند؟ جواب رشد جمعیت (خرداد ۱۴۰۲)

■ در طول قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم، وجود خانواده‌های بزرگ قاعده‌ای کلی بود. در میانه قرن ۱۹ م هر یک از زوج‌های انگلیسی به‌طور متوسط شش فرزند داشتند.

■ امروزه اکثر جوامع صنعتی به «خاکستری شدن جمعیت» دچارند. جمعیت بالای ۶۵ سال روبه افزایش است و این، کشورها را با چالش‌هایی روبه‌رو خواهد ساخت.

نظام اجتماعی همانند یک موجود زنده تلاش می‌کند با تغییر در خود و محیط نیازهای خود را تأمین کند. (شهریور ۱۳۹۹ و دی ۱۴۰۰)

نظام اجتماعی همانند یک... موجود زنده..... تلاش میکند با تغییر در خود و محیط نیازهای خود را تأمین کند و خود را در بلندمدت حفظ نماید. (شهریور ۱۴۰۰)

برداشت روز افزون از منابع تجدیدناپذیر از جمله تغییراتی است که یک نظام اجتماعی در محیط ایجاد می‌کند و رشد جمعیت نیز از جمله تغییراتی

است که یک نظام در خود ایجاد می‌کند. جواب صحیح (شهریور ۱۴۰۱)

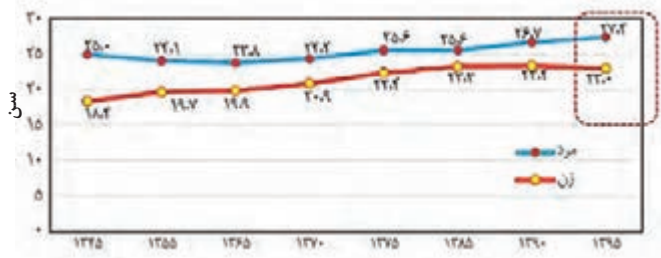
گفت و گو کنید

وجود رابطه بین رکود اقتصادی و میزان بیکاری مرتبط با کدام مفهوم است؟ جواب هم تغییری (شهریور ۱۴۰۳)
وجود رابطه بین میزان بیکاری و ناتوانی اقتصادی در ایجاد شغل مرتبط با کدام مفهوم است؟ جواب هم تغییری (شهریور ۱۴۰۲)
 ۱. منظور از (هم تغییر) چیست؟

پدیده را «هم‌تغییر» می‌گویند. یعنی می‌توان تغییرات یکی از آنها را به کمک تغییرات دیگری توضیح داد. برخی از این هم‌تغییری‌ها قابل مشاهده‌اند و می‌توان آنها را با روش کمی و آماری مطالعه کرد.

به نظر شما آیا میان بیکاری در کشور و عواملی مانند میزان دانش و مهارت دانش‌آموختگان مدارس و دانشگاه‌ها، رکود اقتصادی، ناتوانی اقتصاد در ایجاد شغل و واردات بی‌رویه رابطه‌ای وجود دارد؟ آیا این روابط را می‌توان مشاهده و با روش‌های کمی مطالعه کرد؟

این موارد قابل اندازه‌گیری هستند و در نتیجه می‌توان ارتباط آنها را با روش‌های کمی و آماری مورد مطالعه قرار داد و بین این پدیده‌ها هم‌تغییری وجود دارد مثلاً با کاهش رکود اقتصادی میزان بیکاری کاهش می‌یابد یا با افزایش واردات بی‌رویه میزان بیکاری افزایش می‌یابد یا افزایش میزان مهارت دانش‌آموختگان میزان بیکاری کاهش می‌یابد.

■ پرسشنامه با پاسخ‌های چند گزینه‌ای، از ابزارهای گردآوری اطلاعات در روش‌های کمی است.

۲. تبیین به چه معناست؟ یادکر مثال **بیان چرایی یک پدیده با کدام مفهوم ارتباط دارد؟ جواب تبیین (خرداد ۱۴۰۰)**

جامعه‌شناسی تبیینی^۱

■ **تبیین تجربی** ۳. در اوایل قرن نوزدهم میلادی کدام نوع تبیین به رسمیت شناخته شد و دلیل آن چه بود؟ منظور از تبیین، بیان چرایی یک پدیده یا نشان دادن علت ایجاد یا زوال آن است. در تبیین، پدیده‌هایی که قبلاً مستقل از هم به نظر می‌رسیدند در ارتباط با یکدیگر قرار می‌گیرند و میان پدیده‌هایی که پیش‌تر در ارتباط با هم دیده می‌شده‌اند، روابط جدیدی طرح می‌شود. مثلاً حرارت باعث انبساط فلزات می‌شود و رکود اقتصادی باعث می‌شود بیکاری در جامعه افزایش یابد، یا هرچه همبستگی اجتماعی میان افراد یک گروه بیشتر باشد انحرافات اجتماعی در آن گروه کاهش می‌یابد. در اوایل قرن نوزدهم میلادی، با محدود دانستن دانش علمی به

چرا در اوایل قرن ۱۹ میلادی صرفاً تبیین‌های تجربی به رسمیت شناخته شد؟ (خرداد ۱۴۰۳)

۱- جامعه‌شناسی تبیینی همان جامعه‌شناسی پوزیتیویستی است و پوزیتیویسم به معنی وحدت روش علوم است؛ یعنی در همه دانش‌های علمی، روش مطالعه، یکسان است و آن هم روش تجربی است.

۴- جامعه‌شناسی پوزیتیویستی چیست؟

دانش تجربی صرفاً تبیین‌های تجربی به رسمیت شناخته می‌شد؛ یعنی تنها بیان آن دسته از روابط علت و معلولی میان پدیده‌ها، دانش علمی و معتبر محسوب می‌شد که با حس و تجربه مشاهده‌پذیر باشد، زیرا چنین می‌پنداشتند که دانش علمی تنها از راه حس به دست می‌آید.

■ در جامعه‌شناسی تبیینی، روش مطالعه طبیعت و جامعه

یکسان دانسته می‌شود. ۴. بنیان‌گذار جامعه‌شناسی چه کسی است؟ ابتدا آن را چه نامید؟

۳. جامعه‌شناسی در آغاز شکل‌گیری خود سعی کرد به کدام علم نزدیک شود؟

جامعه‌شناسی در آغاز شکل‌گیری به آن نزدیک شد. **جواب علوم طبیعی (شهریور ۱۴۰۰)**
از این رو جامعه‌شناسی در آغاز شکل‌گیری خود سعی کرد به علوم طبیعی به‌ویژه

علم فیزیک نزدیک شود. به همین دلیل، آگوست کنت، بنیان‌گذار جامعه‌شناسی، ابتدا نام «فیزیک اجتماعی» را برای این رشته برگزید. این رویکرد که جامعه‌شناسی را در زمره دانش‌های تجربی و ابزاری قرار می‌دهد با نام «جامعه‌شناسی تبیینی» شناخته می‌شود.

۵. جامعه‌شناسی تبیینی را شرح دهید.

رویکردی که جامعه‌شناسی را در زمره دانش تجربی و ابزاری قرار می‌دهد با نام رویکرد تبیینی... شناخته می‌شود. (شهریور ۱۴۰۰)

■ **علوم طبیعی و علوم اجتماعی** ۶. ویژگی‌های رویکرد تبیینی را ذکر کنید.

در رویکرد تبیینی، (پدیده‌های اجتماعی مانند پدیده‌های طبیعی و جامعه همانند طبیعت در نظر گرفته می‌شود. بنابراین روش مطالعه آنها نیز یکسان انگاشته می‌شود. روش مطالعه جامعه، همان روشی است که در مطالعه طبیعت به کار گرفته می‌شود. همان‌طور که علوم طبیعی با شناخت نظم موجود در طبیعت، امکان پیش‌بینی، پیشگیری و کنترل طبیعت را برای انسان‌ها فراهم می‌کند، جامعه‌شناسی نیز با شناخت نظم اجتماعی، به انسان‌ها قدرت پیش‌بینی، پیشگیری و کنترل جامعه را می‌دهد، لذا در این رویکرد هدف جامعه‌شناسی نیز

همانند هدف علوم طبیعی است. ۷. چرا در رویکرد تبیینی روش مطالعه جامعه و طبیعت یکسان انگاشته می‌شود؟

برای تشریح بیشتر این مطلب مثالی می‌آوریم. همه ما از خودرو استفاده کرده‌ایم. آیا تا به حال فکر کرده‌اید که چه اتفاقی می‌افتد که چند تکه فلز با مقداری سوخت به حرکت درمی‌آیند؟ براساس قوانین مکانیک، اگر مقداری سوخت را در یک محفظه فلزی به‌طور متراکم پخش کنیم و با جریان الکتریسیته، جرقه‌ای در آن ایجاد نماییم، سوخت منفجر می‌شود، نیرو تولید می‌کند

۱. مثالهایی ذکر کنید که نحوه استفاده دانشمندان علوم طبیعی از نظم و قواعد طبیعی را نشان می‌دهد.

در رویکرد تبیینی پدیده‌های اجتماعی همانند پدیده‌های طبیعی و جامعه همانند طبیعت در نظر گرفته می‌شود. (جواب صحیح شهریور ۱۴۰۰)

و با انتقال این نیرو از طریق اهرم‌های فلزی به چرخ‌ها، خودرو حرکت می‌کند؛ یعنی خودرو زمانی حرکت می‌کند که اجزای مختلف آن با نظم خاصی در کنار هم قرار گرفته باشند.

■ نظم اجتماعی در یکی از مدارس چین

■ و برای ماه منزل‌ها معین کردیم. (یس: ۳۹)

ما از خودرو استفاده می‌کنیم اما از چگونگی عملکرد اجزای آن و نظم میان آنها اطلاع دقیقی نداریم در حالی که دانشمندان با فعالیت‌های علمی، نظم و ترتیب میان این اجزا را شناخته و سپس کنترل کرده‌اند تا بتوانند از آن در ساخت خودرو استفاده نمایند. علاوه بر این، آنها تلاش می‌کنند، با استفاده از فرمول‌های ریاضی و آزمایش‌های تجربی، اجزای خودرو را به شکل بهتری کنار هم قرار دهند و نظم کامل‌تری را میان آنها برقرار نمایند تا خودروی بهتری بسازند. دانشمندان در زیست‌شناسی و پزشکی نیز همین‌گونه عمل می‌کنند و با شناخت قواعد حاکم بر بدن، به پیشگیری از بیماری‌ها و درمان آنها می‌پردازند.

۲. موفقیت دانشمندان علوم طبیعی چه تائیری بر جامعه‌شناسان گذاشت؟
همین موفقیت‌های دانشمندان علوم طبیعی، باعث شد جامعه‌شناسان علاقه‌مند شوند تا شباهت‌های جامعه و پدیده‌هایی همچون ماشین و بدن انسان را برجسته کنند و نظم جامعه را همانند نظم میان اعضای بدن یا اجزای ماشین بدانند. از نظر آنان جوامع از انسان‌ها، نهادها، سازمان‌ها، ساختمان‌ها، خیابان‌ها، خودروها و بسیاری از عناصر دیگر تشکیل شده‌اند که با نظمی خاص در کنار هم قرار گرفته‌اند، همان‌طور که بدن و ماشین از اجزایی تشکیل شده‌اند که با نظمی خاص در کنار هم قرار گرفته‌اند.

۳. جامعه‌شناسان تبیینی چه ارتباطی میان مفهوم (جامعه) با (ماشین و بدن انسان) قائل هستند؟

روش جامعه‌شناسی تبیینی چیست؟ جواب نگاه از بیرون (دی ۱۴۰۲)	
جامعه‌شناسی تبیینی	
پدیده‌های اجتماعی همانند پدیده‌های طبیعی به کدام مفهوم اشاره می‌کند؟ جواب موضوع جامعه‌شناسی تبیینی (خرداد ۱۳۹۹ و شهریور ۱۴۰۰)	موضوع
پیش‌بینی و کنترل پدیده‌های اجتماعی به کدام ویژگی جامعه‌شناسی تبیینی اشاره می‌کند؟ جواب هدف (خرداد ۱۳۹۹ و دی ۱۴۰۰)	روش
پدیده‌های اجتماعی همانند پدیده‌های طبیعی هستند.	پیش‌بینی و کنترل پدیده‌های اجتماعی
حس و تجربه (نگاه از بیرون)	پیش‌بینی و کنترل پدیده‌های اجتماعی

۴. موضوع روش و هدف جامعه‌شناسی تبیینی چیست؟

روش جامعه‌شناسان تبیینی در مطالعه جامعه... حس... و... تجربه... است. شهریور ۱۳۹۹

لمبروزو (۱۸۳۶-۱۹۰۹) در تحقیقاتی درباره رفتار جنایی، جسمه‌ها و اسکلت‌ها مدل مومی و اشیاء متعلق به مجرمان را جمع‌آوری کرد. او می‌خواست مجرم بودن و نبودن را با مشاهده ویژگی‌های ظاهری و جسمانی تشخیص دهد. از نظر نوع نگاه به موضوع چه سنجی بین لختی لمبروزو و رویکرد جامعه‌شناسی تبیینی وجود دارد؟ جواب پدیده‌های اجتماعی همانند پدیده‌های طبیعی هستند. (شهرپور، ۱۴۰۴)

■ لمبروزو، (۱۸۳۶-۱۹۰۹) در تحقیقاتی درباره رفتار جنایی، جسمه‌ها، اسکلت‌ها، مدل‌های مومی و اشیای متعلق به مجرمان را جمع‌آوری کرد. این مجموعه در حال حاضر در موزه انسان‌شناسی جنایی در دانشگاه تورینوی ایتالیا قرار دارد.

او با روش تبیینی می‌خواست مجرم بودن یا نبودن را با مشاهده ویژگی‌های جسمانی و ظاهری تشخیص دهد و بدین منظور ابزارهایی مانند نبض‌نگار آبی، جمجمه‌نگار، آوانگاشت و ... را به کار گرفت.

۱. آیا جامعه و نظم اجتماعی را میتوان به موجود زنده تشبیه کرد؟ ۲. چگونه میتوان جامعه را با انسان مقایسه کرد؟ ۳. جامعه‌شناسی تبیینی جامعه و نظم اجتماعی را چگونه تبیین میکند؟

بخوانیم و بدانیم ۴. جوامعی که نظم اجتماعی را بر مبنای مناسبات بیرونی تنظیم میکنند دچار چه پیامدهایی می‌شوند؟

جامعه و نظام اجتماعی را می‌توان به موجود زنده تشبیه کرد ولی باید به این نکته توجه داشت که جامعه یک موجود زنده نیست بلکه شبیه یک موجود زنده است. برخی رویکردهای جامعه‌شناسی به تفاوت این دو عبارت توجه کافی نداشته‌اند. جامعه را می‌توان با انسان مقایسه کرد. عده‌ای جامعه را با بدن انسان مقایسه می‌کنند و عده‌ای دیگر جامعه را با روح انسان مقایسه می‌کنند. البته همان‌طور که انسان بدن و روح دارد جامعه هم بیرون و درونی دارد. جامعه‌شناسی تبیینی جامعه و نظم اجتماعی را بر اساس مناسبات بیرونی توضیح می‌دهد و این روابط و مناسبات را مبتنی بر قرارداد، ترس و اجبار می‌داند. افراد جامعه بر اساس نوعی قرارداد، قواعد و مقرراتی را می‌پذیرند. این قواعد، علاوه بر اینکه نفع افراد جامعه را تأمین می‌کنند، از آنها در برابر گزندها و آسیب‌ها نیز محافظت می‌نمایند. جوامعی که نظم اجتماعی را از این منظر برقرار می‌سازند، شاید با تطمیع و تهدید و اجبار قادر باشند پیش‌بینی رفتارها را تضمین کنند، اما در جلب مشارکت و همکاری افراد بر اساس میل، رضایت و رغبت موفق عمل نمی‌کنند. از این‌رو، هر روز باید بر حجم قواعد و قوانین نظارتی، نیروها و ابزارهای کنترل‌کننده خود بیفزایند.

۱. ویژگی قوانین طبیعی چیست؟ ۲. انسان در مقابل قوانین طبیعی از چه اختیاری برخوردار است؟

■ مقایسه دقیق تر طبیعت و جامعه

ماشین و بدن براساس قوانین طبیعی عمل می کنند. طبیعت بیرون و مستقل از ماست. ما آن را پدید نیاورده ایم و قبل از ما وجود داشته است. تلاش ما برای شناخت قوانین طبیعت به هیچ وجه این قوانین را تغییر نمی دهد. ما فقط می توانیم این قوانین را بشناسیم، سپس با استفاده از علوم طبیعی و تا جایی که قوانین طبیعی به ما اجازه می دهند، در طبیعت و پدیده هایی مانند ماشین و بدن که بر اساس قوانین طبیعی عمل می کنند، تغییراتی ایجاد نماییم و آن پدیده ها را کنترل کنیم.

تقلیل دادن انسان ها به بیج و مهره های نظم نتیجه چیست؟ جواب یکسان دانستن طبیعت و جامعه (شهریور ۱۳۹۸)

اگر جامعه را همچون طبیعت تصور کنیم و آن را دستاوردی انسانی ندانیم فقط از کدام دانش می توان استفاده کرد؟ جواب دانش ابزاری (دی ۱۴۰۰)
 ■ درختی با چند نوع میوه: تلفیقی از علم و هنر
 ■ تولید هندوانه به شکل های هندسی گوناگون

۳. در جامعه شناسی تبیینی منظور از اینکه (جامعه را همچون طبیعت تصور کنیم) چیست؟
 ۴. در جامعه شناسی تبیینی (تصور جامعه همچون طبیعت) چه پیامد هایی دارد؟

اما آیا جامعه نیز همانند ماشین و بدن انسان است؟ آیا می توان طبیعت و جامعه را یکسان دانست و از همان روش های علوم طبیعی در جامعه شناسی بهره گرفت؟ آیا یکسان انگاری طبیعت و جامعه، تسلط انسان بر جامعه را همان گونه که بر طبیعت تسلط یافته است، به دنبال خواهد داشت؟ اگر جامعه را همچون طبیعت تصور کنیم و آن را دستاوردی انسانی ندانیم، یعنی آن را واقعییتی بیرونی تصور کنیم که با قوانینی به استحکام قوانین طبیعت، اداره می شود، در آن صورت ما فقط می توانیم از دانش های ابزاری خود استفاده کنیم و جامعه و پدیده های اجتماعی را بشناسیم، اما قادر نخواهیم بود، تغییری بنیادین در جامعه به وجود آوریم. نظم اجتماعی بیرون و مستقل از ما خواهد بود و فقط باید خود را با آن تطبیق دهیم و سازگار کنیم.

یکسان دانستن طبیعت و جامعه انسان را به بیج و مهره های... نظم اجتماعی... تقلیل می دهد (شهریور ۱۴۰۱)

یکسان دانستن طبیعت و جامعه، انسان ها را به بیج و مهره های نظم اجتماعی تقلیل می دهد؛ در حالی که جامعه برخلاف طبیعت، محصول و مخلوق کنش های انسان هاست و بود و نبود آن، وابسته به انسان است.

۵. چرا یکسان دانستن جامعه و طبیعت در جامعه شناسی تبیینی قابل نقد است؟

جامعه شناسی تبیینی که می خواست انسان را بر جامعه مسلط کند، او را مغلوب جامعه ساخت. انسان در این دیدگاه، صرفاً یک موجود طبیعی پیچیده تر از سایر موجودات طبیعی دانسته می شود.

۶. جامعه شناسی تبیینی در مورد انسان چه دیدگاهی دارد؟

در حالی که انسان ها با سایر موجودات طبیعی، تفاوت های بنیادی دارند.

انسان در این دیدگاه صرفاً موجودی طبیعی پیچیده تر از موجودات طبیعی دانسته می شود. جواب رویکرد تبیینی (خرداد ۱۴۰۰)

در جامعه‌شناسی تبیینی برخی جوامع از برخی دیگر پیچیده‌ترند و در رفع نیازهای خود توانا ترند و به همین دلیل پیشرفته‌ترند. جواب صحیح (دی ۱۳۹۹)

جامعه‌شناسی تبیینی، جامعه را نیز صرفاً یک پدیده طبیعی پیچیده می‌داند و تفاوت میان جوامع مختلف را تنها تفاوتی کمی می‌بیند. از این منظر برخی جوامع از برخی دیگر پیچیده‌ترند، در رفع نیازهای خود توانا ترند و به همین دلیل پیشرفته‌ترند. طرفداران این دیدگاه گمان می‌کنند که همه جوامع، مسیر یکسانی به سوی پیشرفت طی می‌کنند و از جوامع ساده به جوامع پیچیده تبدیل می‌شوند، در حالی که واقعیت این است که انسان‌ها می‌توانند جوامع و تاریخ‌های گوناگونی را پدید آورند.

در رویکرد جامعه‌شناسی تبیینی تفاوت میان جوامع چگونه است جواب تفاوت کمی (شهریور ۱۴۰۰)

طرفداران دیدگاه تبیینی گمان می‌کنند که همه جوامع مسیر یکسانی به سوی پیشرفت طی می‌کنند و از جوامع ساده به پیچیده تبدیل می‌شوند. جواب صحیح (دی ۱۴۰۲)

مسیر رشد و پیشرفت جوامع از دیدگاه جامعه‌شناسی تبیینی چگونه است؟ (شهریور ۱۳۹۸)

با یکسان انکاری جامعه و طبیعت انسانها می‌انند جوامع و تاریخ های گوناگونی پدید آورند. جواب غلط (شهریور ۱۴۰۳)

■ در دشت نازکای پرو، صدها خط ساده و شکل هندسی و شکل حیوان، حشره و انسان وجود دارد که برخی از آنها حدود ۲۷۰ متر درازا دارند. همیشه این سؤال وجود دارد که مردم نازکا (۲۰۰ ق م - ۷۰۰ م) چگونه توانسته‌اند این خطوط را رسم کنند.

■ روش اولیه ساخت فولاد دمشقی در تاریخ گم شده است. در ساخت این فولاد از نانو لوله‌ها و ریز رشته‌های کربنی استفاده می‌شده است که چگونگی آن هنوز ناشناخته است.

تأمل کنید

بر زندگی انسان و موجودات طبیعی چه قوانینی حاکم است؟ چرا؟ فایده این قوانین چیست؟ بی‌شک انسان نیز مانند موجودات طبیعی، ویژگی‌های مادی و حسی دارد. به همین دلیل در برخی موارد بر زندگی انسان‌ها و موجودات طبیعی، قوانین مشترکی حاکم است. ما با شناسایی این قوانین، قدرت دست‌کاری در آنها برای بهبود بخشیدن به آنها را به دست می‌آوریم. ولی بین انسان‌ها و موجودات طبیعی تفاوت‌های بنیادی نیز وجود دارد.

به نظر شما چه تفاوت‌های مهمی میان جامعه و موجودات طبیعی وجود دارد؟ آیا این ویژگی‌های متفاوت را می‌توان با روش علوم طبیعی توضیح داد؟ آیا این تفاوت‌های

بنیادی، رویکردهای دیگری را برای توضیح نظم اجتماعی ضروری نمی‌سازند؟

الف) پدیده‌های اجتماعی در جامعه از طریق کنش اجتماعی انسان‌ها به وجود آمده‌اند و دارای معنا هستند در حالی که جهان طبیعی توسط موجود طبیعی پدید نیامده و دارای معنا نیستند قواعد اجتماعی توسط انسان تغییر پیدا میکنند ولی قواعد طبیعی ثابت هستند جوامع انسانی

برخلاف جهان طبیعی متنوع و متفاوت هستند. نظم جهان اجتماعی اعتباری و نظم جهان طبیعی تکوینی است.

ب) خیر روش‌های علوم طبیعی محدود به حس و تجربه است نمی‌تواند تمام ابعاد کنش اجتماعی انسان را مورد توجه قرار دهد.

پ) برای درک تفاوت‌های اجتماعی انسانی و موجودات طبیعی به جامعه‌شناسی تفسیری نیاز داریم که با روش کیفی شناخت کاملتری از

پدیده‌های اجتماعی می‌دهد.

